

УДК 332.143

Сібрук Віктор Леонідович

кандидат економічних наук, доцент

кафедри маркетингу

Факультету економіки та бізнес-адміністрування

Національного авіаційного університету

Сібрук Анастасія Володимирівна

кандидат філологічних наук, доцент

кафедри української мови та культури

Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій

Національного авіаційного університету

Розвиток маркетингу територій з використанням методології

Форсайт

Робота присвячена питанням управління методологією маркетингу територій на засадах Форсайт технологій. Обґрунтовано доцільність застосування підходів і методів Форсайт в планування та організацію процесів управління розвитком територій.

Ключові слова: маркетинг, управління територіями, методика Дельфі, Форсайт.

Користування територіальними ресурсами передбачає пошук рішень щодо організації ефективної колаборації між стейкхолдерами та особливостями управління локальними об'єктами у ситуаціях, які характеризуються багатозадачністю, обмеженістю ресурсів, а також притаманної складним процесам невизначеністю. Враховуючи складність управління територіями, доцільним представляється оцінювати такі процеси в комплексі, намагаючись скласти загальну картину.

Першим етапом побудови цілісного уявлення про територію є пошук необхідної інформації про її складові та існуючі взаємозв'язки між ними. Оцінити складові середовища певної території можливо за рахунок маркетингових досліджень, в рамках яких проаналізувати стан наявної інфраструктури, виробничо-ресурсні можливості та потенціал їх розвитку, потенційний попит мешканців та інших споживачів на територіальні продукти.

Параметри оцінки території підбираються в залежності від обраної стратегії розвитку, існуючих задач та відповідних особливостей регіону. Загалом оцінюють кліматичні умови, наявність природних, виробничих, людських ресурсів та потенціал їх розвитку. Часто результати дослідження становлять основу для корегування існуючих задач, а іноді для вироблення нових стратегій і напрямів розвитку певної території.

Значний вплив на функціонування території здійснюють фактори макроекономічного середовища, які включають політичну ситуацію і фінансово-економічні умови в глобальному контексті, окремих регіонах світу та країни. Міжрегіональні та міждержавні зв'язки здійснюються через призму соціокультурних особливостей та традицій, які необхідно враховувати при організації ефективного управління територіями. Перспективи розвитку виробничого потенціалу та удосконалення інфраструктури території тісно пов'язані з розвитком сучасних технологій, темпами науково-технічного прогресу. Питання екологічного стану території та природоохоронного захисту на сьогоднішній день набувають особливої актуальності, зважаючи на темпи забруднення навколишнього довкілля.

Пошук інформації, яка сприятиме організації процесів ефективного управління територією передбачає звернення до багатьох джерел, переважна більшість яких носить вербальний характер, тобто їм притаманні суб'єктивізм, розрізненість суджень і, як наслідок, високий рівень невизначеності у прийнятті рішень. Зважаючи на ймовірну неадекватність інформації з

причини недовіри до відповідей респондентів, існує необхідність обережного ставлення до вибору методології дослідження.

Підвищенню об'єктивності та дотриманню комплексного характеру досліджень має сприяти застосування методології Форсайт, що спирається на сценарне конструювання віддаленого майбутнього соціальних та економічних систем. Історично технологія Форсайт застосовувалась в умовах браку інформації при проведенні статистичної аналізу, так було розроблено методику Дельфі, що базується на результатах експертного опитування. На сьогоднішній день широкого розповсюдження методика Форсайт набула в галузях державного, економічного та соціально-громадського планування [1].

Форсайт характеризується побудовою системних зв'язків між методами та комплексністю в їх застосуванні, що дозволяє створювати реалістичні сценарії майбутніх подій. Методика є відкритою для застосування нових методів прогнозування та менеджменту елементами складних систем, якими виступають сучасні території. Методологія Форсайту включає два головні напрями: аналітичний і управлінський. Аналітичний напрям має на меті формування реалістичного та всеохоплюючого уявлення про функціонування всіх елементів системи і існуючих зв'язків між ними; управлінський – допомагає оптимізувати роботу системи, досягти бажаного результату.

Процеси організації аналітичних і управлінських дій згідно з Форсайтом мають спиратися на широку аудиторію, тобто дослідникам слід спробувати отримати інформацію з максимально можливого числа респондентів, в свою чергу заходи з управління територією повинні намагатися залучати всіх стейкхолдерів таких як: мешканців, владу, підприємців, зовнішніх інвесторів.

Взагалі у Форсайті умовний розподіл стейкхолдерів здійснюється за критерієм залученості до процесів, що відбуваються. Розрізняють три групи суб'єктів, з яких до першої групи так званих «ініціаторів» відносять осіб, що безпосередньо зацікавлені в організації і виконанні всіх запланованих заходів і дій; до другої групи, «основної», відносять інших осіб, що так чи інакше задіяні в процесах, тобто переважна більшість стейкхолдерів; третя або «непряма»

група складається з інших стейкхолдерів, які гіпотетично можуть впливати або бути задіяні в територіальних перетвореннях непрямым способом.

Важливим параметром Форсайту є тривалість прогнозування і планування майбутніх перетворень, що залежить від багатьох факторів, зокрема від обраної стратегії регіону, стану макросередовища, тенденцій у розвитку науково-технічного прогресу тощо. Бажаним у дослідників і управлінців вважається найбільш віддалений часовий горизонт Форсайту, який має передбачати очікувані результати від запланованих заходів з врахуванням дії всіх факторів впливу в динаміці.

Планування з тривалим часовим горизонтом має сприяти розробці довгострокової стратегії території, яка має назву «Дорожня карта» включає механізми майбутніх перетворень території, узгоджує суперечливі інтереси стейкхолдерів, поєднує зусилля для досягнення головних цілей і задач. Дорожня карта координує менеджмент на різних владних рівнях, є базою при виробленні складних рішень, що можуть приводить до конфліктних ситуацій, або характеризуються високим рівнем невизначеності.

Перевагою Форсайту є його гнучкість у виборі інструментів, їх вибір значною мірою залежить не тільки від існуючих цілей та задач цілей, а і від конкретики певної території. Загалом методи Форсайту поділяють на групи за критерієм відношення до кількісного обчислення на: кількісні, напівкількісні, якісні та інші. Також методологія Форсайту розподіляє заходи за критеріями експертного досвіду респондентів, ступеня взаємодії зі стейкхолдерами, креативності або доказовості застосовуваних методів [2] (рис 1).

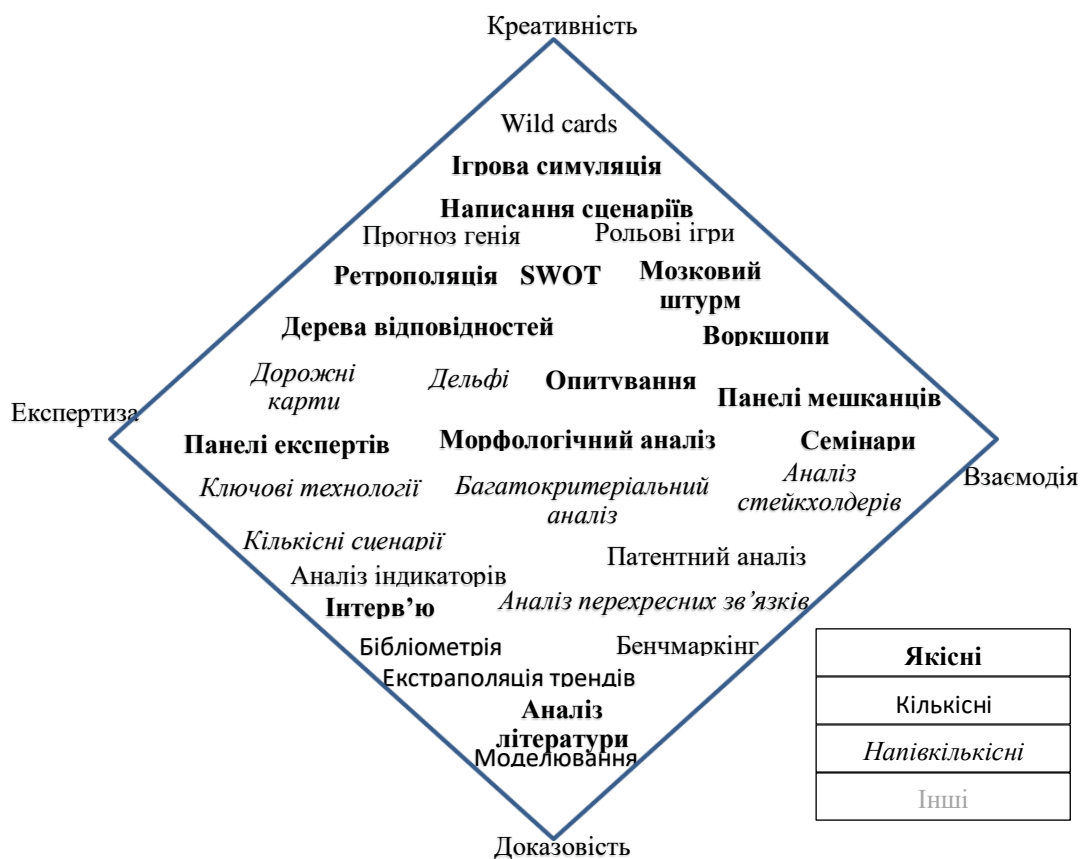


Рис. 1. Ромб методів Форсайт

Вибір методів і послідовність їх використання відноситься до компетенції дослідників та особливостей самої території. Широко використовують якісні методи, оскільки вони є достатньо простими у проведенні і дозволяють залучити широке коло респондентів, кількісні методи відповідають на питання – скільки, напівкількісні поєднують в собі риси обох попередніх. Найпоширенішим з усіх методів є методика Дельфі, яка дозволяє отримати відносно достовірні оцінки за рахунок проведення багатоетапних опитувань.

За спостереженнями дослідників зрозуміло, що найбільшої ефективності Форсайт набуває в процесі формування індивідуального методичного комплексу для кожного окремого проекту [2]. Особливі риси території такі, як її географічне розташування, розміри, клімат, природні ресурси, політико-економічні умови, здійснюють вплив на вибір та послідовність застосування методів.

Загалом приведемо спробу актуалізувати методологію Форсайту для сучасних умов більшості територій України шляхом реорганізації ромбу Форсайту з метою побудови «Дорожньої карти» (рис 2).

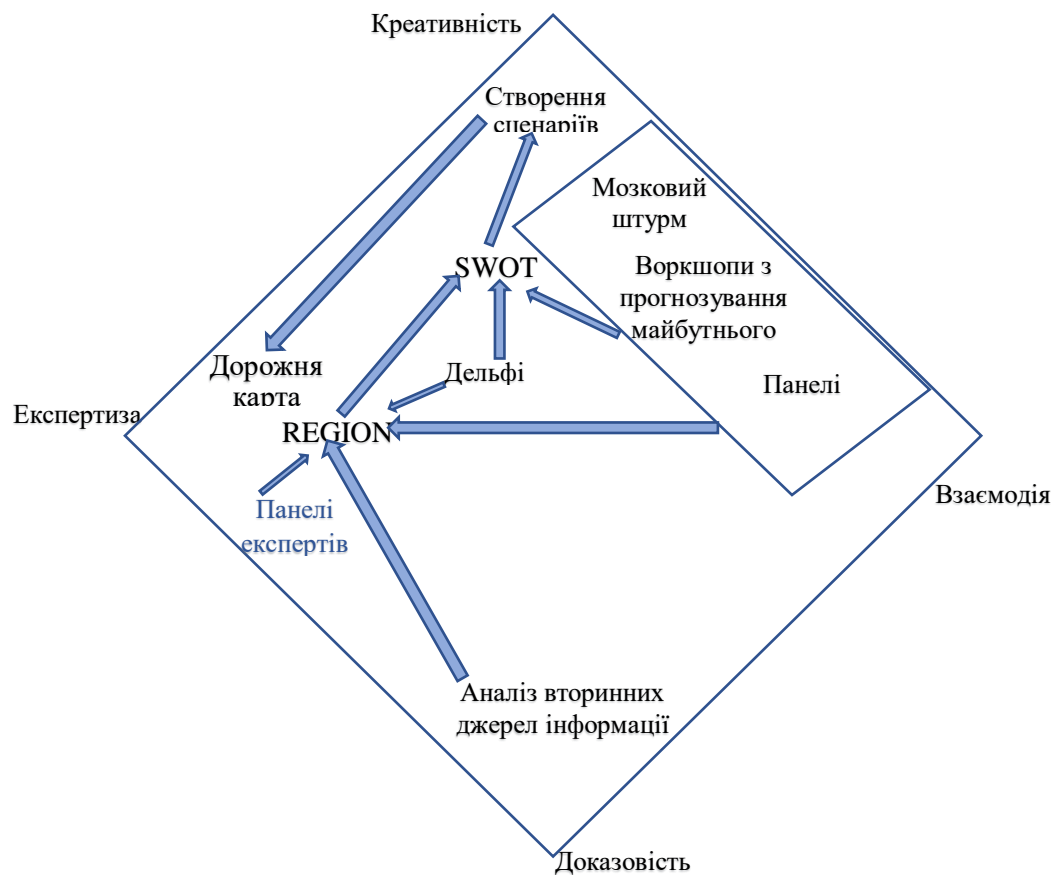


Рис. 2. Візуалізація процесу формування «Дорожньої карти» за допомогою ромбу Форсайту

До відомих методів Форсайту включимо модель оцінки інвестиційної привабливості територій REGION [3], як складається з: необхідних ресурсів (R); оцінки майбутніх витрат на певну діяльність (E); політико-правові особливості управління територією (G); інфраструктура (I); переваги власності інвесторів перед локальними стейкхолдерами (O); екологічна ситуація (N).

Список джерел

1. Cuosa, T. Practicing strategic foresight in government. The cases of Finland, Singapore and European Union / Tuomo Cuosa. – Singapore: S.Rajaratnam Studies, 2011. – 116 p.

2. Rafael Popper, (2008), "How are foresight methods selected?", Foresight, Vol. 10 Iss 6 pp. 62 – 89.

3. Смерічевський С.Ф., Сібрук В.Л. Стратегічні аспекти маркетингу територій в умовах децентралізації управління України / Причорноморські економічні студії. – Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2018. – Вип. 26. – Ч. 2. – С.55-59.